

MADDE 61

DOÇ. DR. ASIYE ŞAHİN EMİR

GENEL SAĞLIK SİGORTALILIĞININ BAŞLANGICI, BİLDİRİMİ VE TESCİLİ

MADDE 61- Genel sağlık sigortalılığı başlangıcının tespiti ve tescil işlemleri aşağıdaki hükümlere göre yürütülür. 60 ıncı maddenin birinci fıkrasının;

a) (a) ve (b) bentlerinde sayılanlar; sigortalı veya isteğe bağlı sigortalı olarak tescil edildikleri tarihten itibaren genel sağlık sigortalısı sayılır ve ayrıca bir bildirim gereksizdir tescil edilmiş sayılır.

b) (Değişik: 17/4/2008-5754/39 md.) (c) bendinde sayılanlardan; (1) numaralı alt bentte belirtilenler Kurumca tescil edildiği, (3), (4), (5), (6), (8), (9) ve (10) numaralı alt bentlerde belirtilenler ise aylığa hak kazandıkları tarihten itibaren genel sağlık sigortalısı sayılır. Yukarıdaki alt bentler kapsamı dışında kalanlar ise uluslararası koruma başvurusu yaptıkları veya uluslararası koruma statüsü aldıkları veya vatansız kişi sayıldıkları, korunma, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden ücretsiz yararlanmaya başladıkları tarihten itibaren genel sağlık sigortalısı sayılır ve ilgili kurumlarca kapsama alındığı tarihten itibaren bir ay içinde Kuruma bildirilir. (1) numaralı alt bentte belirtilenlerin taleplerinin Kurumca değerlendirilmesi sonucu talep tarihi itibarıyla müstahak olduğu anlaşılanların talep tarihi; daha sonra müstahak olanların ise müstahak

oldukları tarih, Kurumca tescil edildikleri tarih olarak kabul edilir.¹

c) (Değişik: 21/5/2013-6486/2 md.) (d) bendinde sayılanlar Türkiye'deki yerleşim süresinin bir yılı geçtiği tarihten sonra talepte bulunmaları hâlinde talep tarihini takip eden günden itibaren genel sağlık sigortalısı sayılır. Bu kişilerin genel sağlık sigortalılığı bu Kanunda belirtilen nedenlerle sona erer.

d) (Değişik: 17/4/2008-5754/39 md.) (e) bendinde sayılanlar, işsizlik, Esnaf Ahilik Sandığı veya kısa çalışma ödeneğinden yararlanmaya başladıkları tarihten itibaren genel sağlık sigortalısı sayılır ve Türkiye İş Kurumu tarafından işsizlik veya Esnaf Ahilik Sandığı ödeneğinin bağlandığı tarihten itibaren bir ay içinde Kuruma bildirilir.²

e) (f) bendinde sayılanlar; gelir veya aylıktan yararlanmaya başladıkları tarihten itibaren genel sağlık sigortalısı sayılır ve ayrıca bir bildirim gereksiz tescil edilmiş sayılır.

f) (Değişik: 13/2/2011-6111/35 md.) (g) bendinde sayılanlar; diğer bentlere göre genel sağlık sigortalısı olmadıkları veya diğer bentlere göre genel sağlık sigortasından yararlanma haklarının sona erdiği tarihten itibaren bu bent kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılırlar ve Kurumca resen tescil edilirler.

(Değişik ikinci fıkra: 17/4/2008-5754/39 md.) 60 ıncı madde gereği genel sağlık sigortalısı sayılanların çocukları, ana ya da babanın tescil edilmiş olmasına bakılmaksızın ve ayrıca bir işleme gerek olmaksızın 18 yaşını dolduruncaya kadar genel sağlık sigortalısı veya genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi olarak sağlık hizmetlerinden ve diğer haklardan yararlandırılır. (Mülga ikinci cümle: 21/5/2013-6486/2 md.)

(Değişik üçüncü fıkra: 17/4/2008-5754/39 md.) 60 ıncı madde gereği genel sağlık sigortalısı iken durumunda değişiklik olan kişilerden, aynı maddenin birinci fıkrasının (c) bendinin (1) numaralı alt bendine veya (g) bendi kapsamına giren kişiler durumlarında değişiklik olduğu tarihten itibaren en geç bir ay içinde Kuruma başvurmak zorundadır. Bu kişilerin 60 ıncı

¹ 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Kanunun 123 üncü maddesiyle, bu bentte yer alan "vatansız ve sığınmacı sayıldıkları" ibaresi "uluslararası koruma başvurusu yaptıkları veya uluslararası koruma statüsü aldıkları veya vatansız kişi sayıldıkları" şeklinde değiştirilmiştir.

² 23/2/2017 tarihli ve 6824 sayılı Kanunun 13 üncü maddesi ile, bu bentte yer alan "işsizlik veya" ibaresi "işsizlik, Esnaf Ahilik Sandığı veya" şeklinde ve "işsizlik ödeneğinin" ibaresi "işsizlik veya Esnaf Ahilik Sandığı ödeneğinin" şeklinde değiştirilmiştir. 6824 sayılı Kanunun 25 inci maddesiyle, söz konusu ibarelerin 1/1/2018 tarihinde yürürlüğe gireceği hüküm altına alınmıştır.

maddenin birinci fıkrasının (c) bendinin (1) numaralı alt bendi kapsamına girmediğinin tespit edilmesi halinde, durumlarında değişiklik olduğu tarihten başlamak üzere (g) bendi kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılırlar.

Genel sağlık sigortalılığı, yerleşim yerinin Türkiye olmadığı veya 60 ıncı maddenin üçüncü fıkrası gereği genel sağlık sigortası kapsamı dışına çıkılan tarihten itibaren sona erer.

Bu maddede belirtilen genel sağlık sigortası giriş bildirgesini süresi içinde vermeyenler hakkında 102 nci maddenin birinci fıkrasının (a) bendine göre idarî para cezası uygulanır.

(Ek fıkra: 13/2/2011-6111/35 md.; Değişik: 21/5/2013-6486/2 md.) 60 ıncı maddenin yedinci fıkrası kapsamında sayılanlardan dilekçeyle Kuruma müracaat edenlerin, talep tarihini takip eden günden itibaren genel sağlık sigortalılığı başlatılır ve öğrenimleri süresince genel sağlık sigortalılıkları devam eder. (Ek cümle: 10/9/2014-6552/44 md.) Uluslararası Öğrenciler Değerlendirme Kurulu kararı ile burslandırılan uluslararası öğrencilerin bildirimleri ise Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı veya Uluslararası Öğrenciler Değerlendirme Kurulu tarafından görevlendirilen kurum tarafından yapılır. Bunların genel sağlık sigortalılıkları bu Kanunda belirtilen nedenlerle sona erer.

(Ek fıkra: 13/2/2011-6111/35 md.) 60 ıncı maddenin sekizinci fıkrası kapsamında sayılanlar avukatlık stajına başladıkları tarihten itibaren genel sağlık sigortalısı sayılırlar ve avukatlık stajları devam ettiği sürece genel sağlık sigortalılıkları devam eder. Bu kapsamdaki stajyerler, staja başladıkları tarihten itibaren bir ay içerisinde Türkiye Barolar Birliğince genel sağlık sigortası giriş bildirgesi ile Kuruma bildirilir.

(Ek fıkra: 2/1/2017-KHK-681/75 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7073/74 md.) 60 ıncı maddenin onikinci fıkrası kapsamındaki er ve erbaşlar ile yedek subay ve yedek astsubay öğrencileri ve adaylarının genel sağlık sigortası bildirimini, askerlik şubesinden sevk tarihi, genel sağlık sigortalısı olmayan yedek personelden seferberlik tatbikatları veya eğitimleri maksadıyla silah altına alınanların tatbikat ve eğitim sevk tarihi, askeri öğrenci adayları ile Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi öğrenci adaylarının genel sağlık sigortası bildirimini, intibak başlangıç eğitimine başladıkları tarih, devre kaybeden askerî öğrenciler ve Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi öğrencilerinin genel sağlık sigortası bildirimini devre kaybının başladığı tarih itibarıyla; 60 ıncı maddenin onüçüncü ve ondördüncü fıkraları kapsamında sayılanların bildirimini, personelin eğitim

ve öğretime başladığı tarih itibarıyla ilgili kamu idaresi tarafından yapılır.³⁴

Genel sağlık sigortası giriş bildirgesinin içerik ve şekli ile bu maddenin uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar, Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

İLGİLİ MEVZUAT: 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası, md. 60, md. 92, md. 102, geçici md. 13; Genel Sağlık Sigortası Tescil, Prim ve Müstehaklık İşlemleri Yönetmeliği; Genel Sağlık Sigortası Kapsamında Gelir Tespiti, Tescil ve İzleme Sürecine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği.

KAYNAKÇA

Arıcı, K., (2022), *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, (2. Baskı), Gazi Kitabevi, Ankara.

Aslanköylü, R., (2015), *En Son Değişikliklerle Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Şerhi, SSK ve Bağkur Kanunu ile Karşılaştırmalı*, Cilt: 2, (2. Baskı), Bilge Yayınevi, Ankara.

Baskan, E., (2024), "Genel Sağlık Sigortasında Yersiz Ödemelerin İadesi", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 1, s. 29-41, Malatya.

Bilgili, Ö., (2009), "Zorunlu Sosyal Sigortalıların Sona Erenlerin Zorunlu Genel Sağlık Sigortalılıkları Sona Erer mi?", *E-Yaklaşım Dergisi*, Ocak.

Bostancı, Y., (2007), "Sosyal Güvenlik Hukukunda Genel Sağlık Sigortası", (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi).

Centel, T., (2021), *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul.

Elma, R., (2022), *Örnekler ve Uygulamalarla Sosyal Güvenlik Hukuku Soru-Cevap, Açıklamalar ve Örnekler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Güzel, A.; Okur A. R.; Caniklioğlu N., (2021), *Sosyal Güvenlik Hukuku*, (Yenilenmiş 19. Baskı), Beta Basım, İstanbul.

³ 25/6/2019 tarihli ve 7179 sayılı Kanununun 62 nci maddesiyle; bu fıkra da yer alan alan "er ve erbaşlar ile yedek subay öğrencileri" ibaresi "er ve erbaşlar ile yedek subay ve yedek astsubay öğrencileri" şeklinde değiştirilmiş ve yine bu fıkraya "sevk tarihi," ibaresinden sonra gelmek üzere "genel sağlık sigortalısı olmayan yedek personelden seferberlik tatbikatları veya eğitimleri maksadıyla silah altına alınanların tatbikat ve eğitim sevk tarihi," ibaresi eklenmiştir.

⁴ 18/2/2021 tarihli ve 7281 sayılı Kanununun 37 nci maddesiyle, bu fıkraya "başlangıç eğitimine başladıkları tarih" ibaresinden sonra gelmek üzere "devre kaybeden askerî öğrenciler ve Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi öğrencilerinin genel sağlık sigortası bildirimine devre kaybımın başladığı tarih" ibaresi eklenmiştir.

Kabakcı, M., (2021), “Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri Açısından Yargıtay’ın 2018 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi”, *Yargıtay’ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 2018*, içinde (409-522), Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul.

Korkusuz, M. Refik; Uğur S., (2018), *Sosyal Güvenlik Hukuku*, Son Mevzuata Göre Geliştirilerek Güncellenmiş 6. Baskı, *Ekin Yayınevi*, Bursa.

Ocak, S., (2010), “Genel Sağlık Sigortasında Prim Koşulu”, *Prof. Dr. Ali GÜZEL’e Armağan*, Beta Yayınları, s. 1053-1135, İstanbul.

Okur, A. R., (2007), “Türk Sosyal Güvenlik Reformu ve Genel Sağlık Sigortası”, *Türkiye’de ve Almanya’da Sosyal Güvenliğin Yeniden Yapılandırılması Semineri*, Uluslararası İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Derneği Türk ve Alman Milli Komiteleri ve Max Planck Yabancı Ülkeler ve Uluslararası Sosyal Hukuk Enstitüsü, 7-8 Aralık 2006, TİSK Yayın, No: 284, s. 115-182, Ankara.

Sözer, A. N., (2023), *İşçi, Bağımsız Çalışan ve Kamu Görevlileri Bakımından Sosyal Sigortalar Hukuku*, (Güncellenmiş 6. Bası), Beta Basım, İstanbul.

Sözer, A. N., (2024), *Türk Genel Sağlık Sigortası*, (Güncellenmiş 4. Bası), Beta Basım, İstanbul.

Sümer, H. H.; Kayırgan, H., (2023), *Sosyal Güvenlik Hukuku Davaları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Şakar, M., (2012), “GSS Bir Sigorta Değil Sağlık Vergisidir!” *MESS Mercek Dergisi*, Nisan, s. 23-29, İstanbul.

Tuncay, A. C.; Ekmekçi, Ö.; Gülver E., (2023), *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, (Yenilenmiş 22. Bası), Beta Basım, İstanbul.

Uşan, F., (2009), *Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esasları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

ANLATIM PLANI

I. MADDEYE İLİŞKİN GENEL AÇIKLAMALAR

II. GENEL SAĞLIK SİGORTALISININ TESCİLİ

A. Bildirime Gerek Olmaksızın Kurumca Resen Tescil Edilenler

1. Zorunlu ve İsteğe Bağlı Sigortalılar
2. Bağlı Sigortalılar
3. Kanunun 60. Maddesinin I. Fıkrasının (c). Bendinin (1) Numaralı Alt Bendi Kapsamında Olan Kişiler (Yoksullar)
4. Sosyal Tanzim Aylığı Alanlar
5. 5774 Sayılı Başarılı Sporculara Aylık Bağlanması ile Devlet Sporcusu Unvanı Verilmesi Hakkında Kanuna Göre Aylık Alanlar
6. Sosyal Sigorta Gelir ve Aylığı Alanlar
7. Diğerleri (Varsıl) Kapsamında Olan Kişiler

B. Bildirime Dayalı Tescil

1. Uluslararası Koruma Başvurusu veya Statüsü Sahibi ve Vatansız Olarak Tanınan Kişiler
2. 2022 Sayılı Kanun Hükümlerine Göre Aylık Alan Kişiler
3. İşsizlik, Esnaf Ahilik Sandığı ve Kısa Çalışma Ödeneğinden Yararlananlar
4. Avukatlık Stajı Yapanlar
5. Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Memur Adayları
6. Hakkında Koruyucu Tedbir Kararı Verilen Kişiler
7. Yabancı Uyruklu Öğrenciler
8. Askeri Görevliler

III. GENEL SAĞLIK SİGORTALILIĞIN SONA ERMESİ SONUÇ

I. MADDEYE İLİŞKİN GENEL AÇIKLAMALAR

5510 sayılı Kanun'un 61. maddesinde açıkça tescilin hukuki niteliğine ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Bu sebeple öğretide ve yargı kararlarında farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Yargıtay 21. Hukuk Dairesi 2019 yılında vermiş olduğu bir kararında, genel sağlık sigortası kapsamında olan kişilerin bu sigortadan sunulan imkanlardan yararlanmaları ve sigortalılığın başlangıcı için tescilin gerekli olduğuna yer vermiştir⁵. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da aynı yıl, bir kimsenin genel sağlık sigortası sistemine dahil olabilmesi için 5510 sayılı Kanun'un 60. maddesinde sayılan kişilerden olmasının yeterli olmadığını ve genel sağlık sigortalısı olarak tescil edilmeye genel sağlık sigortalılığının başlayacağı yönünde hüküm kurmuştur⁶. Öğretide bir görüş tarafından 5510 sayılı Kanun'un 92. maddesi uyarınca zorunluluk ilkesinin genel sağlık sigortası bakımından da geçerli olduğu, genel sağlık sigortası kapsamına giren kişilerin genel sağlık sigortalısı sayılması için tescil ve bildirimle gerek bulunmadığı ileri sürülmüştür⁷. Bir başka görüş ise genel sağlık sigortasında sigorta başlangıcının, sigortalının genel sağlık sigortalısı olarak tescili ile gerçekleşeceğini savunmuştur⁸. Diğer bir ifadeyle bu görüşe göre, bir kişinin sisteme dâhil olabilmesi için sadece 5510 sayılı Kanun'un 60. maddesi kapsamında sayılan kişilerden olması yeterli olmayıp ayrıca genel sağlık sigortasına bildirilmeleri ve tescil edilmeleri de gerekmektedir⁹.

⁵ Y21HD 07.10.2019 E. 2018/3301 K. 2019/5818.

⁶ YHGK 12.03.2019 E. 2015/2743 K.2019/275.

⁷ Tuncay ve diğ., 2023: s. 587; Sözer, 2024: s. 16; Uşan, 2009: s. 58; Kabakçı, 2021: s. 437 vd.; Sözer, 2021: s. 531.

⁸ Arıcı, 2022: s. 478.

⁹ Y10HD 08.06.2020 E. 2019/2503 K. 2020/2896 ; Y10HD 14.06.2016 E. 2015/3707 K. 2016/9876 ; Y10HD 27.12.2018 E. 2016/13952 K. 2018/11236.

Kanımızca da Kanunun 92. maddesinin I. fıkrasında yer alan “Kısa ve uzun vadeli sigorta kapsamındaki kişilerin sigortalı ve genel sağlık sigortalısı olması, genel sağlık sigortası kapsamındaki kişilerin ise genel sağlık sigortalısı olması zorunludur.” hükmü gereğince kişinin genel sağlık sigortalı sayılması için tescil zorunlu bir husus değildir. Zira genel sağlık sigortalısı niteliğinin kazanılmasında tescil kurucu nitelik taşımaz¹⁰. Maddenin düzenleme şekli itibariyle re sen ya da bildirim ile gerçekleşen tescilin, genel sağlık sigortası ilişkisinin doğumu bakımından kurucu değil, açıklayıcı özellikte olduğu söylenmelidir¹¹. Tescil, Sosyal Güvenlik Kurumu’nun 5510 sayılı Kanun’un 62. maddesinde işaret edilen yükümlülüğünü ifa etmesi için haberdar edilmesi amaçlıdır¹². Zira söz konusu hükümde, “Bu Kanun gereğince genel sağlık sigortasından sağlanacak sağlık hizmetlerinden ve diğer haklardan yararlanmak, genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişiler için bir hak, Kurum için ise bu hizmet ve hakların finansmanını sağlamak bir yükümlülüktür.” denilmektedir. Bu nedenle de bir kişinin sağlık hakkından yararlanabilmesi için Kanunun 60. maddesinde sayılan durumlardan birine dahil olması yeterlidir. Bir diğer ifadeyle, Kanunun 61. maddesinde düzenlenen bildirim, bir hakkın doğumunu sağlayan inşai nitelikte olmayıp sadece hakkın varlığını açıklayan bir gereklilik özelliği taşımaktadır¹³. Bu bağlamda sigortalılık niteliğinin, tescilin yapıldığı anda tescille değil; koşulların oluştuğu anda kendiliğinden kazanıldığını söylemek mümkündür¹⁴.

Kanunun 61. maddesinin genel sağlık sigortası statülerine ilişkin farklı bentlerinde, somut genel sağlık sigortası statüsüne ilişkin olgunun ortaya çıkması üzerine “genel sağlık sigortalısı sayılma” ile Kuruma bildirim ve tescil yükümlülüğü “ve” bağlacı ile bağlanmıştır. Hükümde, kişi sigortalı niteliği kazanır

¹⁰ Kabakcı, 2021: 437; Sözer, 2021: s. 531; Baskan, 2024: s. 37. Genel sağlık sigortasında zorunluluk ilkesinin sonuçları ile uygulanışı, kısa ve uzun vadeli sigortalara göre bir farklılık göstermemelidir. 5510 sayılı Kanun’un kısa vadeli sigortalar bakımından md. 23 ve uzun vadeli sigortalar bakımından da md. 86/9 uyarınca Kuruma tescil, sosyal sigorta ilişkisini kurucu değil açıklayıcı nitelikte olması hususu, Kanunun düzenleme şekli ve amacı itibariyle aynı nitelikteki genel sağlık sigortası bakımından da geçerlidir. Bkz., Kabakcı, 2021: s. 437.

¹¹ 5510 sayılı Kanun’un 61. maddesinde yer alan “... aylığa hak kazandıkları tarihten itibaren genel sağlık sigortalısı sayılır”, “koruma statüsü aldıkları veya vatansız kişi sayıldıkları, korunma, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden ücretsiz yararlanmaya başladıkları tarihten itibaren genel sağlık sigortalısı sayılır”, “kısa çalışma ödeneğinden yararlanmaya başladıkları tarihten itibaren genel sağlık sigortalısı sayılır”, “(g) bendinde sayılanlar, diğer bentlere göre genel sağlık sigortalısı olmadıkları veya diğer bentlere göre genel sağlık sigortasından yararlanma haklarının sona erdiği tarihten itibaren bu bent kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılırlar” hükmü dikkate alındığında zorunluluk ilkesine uygun biçimde ilgili genel sağlık statüsü girilmesi sonucunu doğuran olgunun ortaya çıkması ile genel sağlık sigorta ilişkisinin kendiliğinden doğduğu kabul edilmektedir. Kabakcı, s. 437.

¹² Kabakcı, 2021: ss. 438-439; Sözer, 2021: s. 531.

¹³ Sözer, 2024: s. 19.

¹⁴ Baskan, 2024: s. 37.

ve ardından bildirilir denilmektedir. Bu nedenle Kurumun bilgilendirilmesinin sonucu, statünün kazanılmadığının kabulü anlamında değildir. Söz konusu düzenleme ile aynı maddenin 5. fıkrasında işaret edilen idari para cezasının uygulanması amaçlanmıştır¹⁵. Dolayısıyla Kanunda, genel sağlık sigortalısı niteliğinin kazanılması anının ve bu kazanımın kendiliğinden olduğu açıkça düzenlendiğini, bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi durumunda kişinin sigortalı olmayacağı ya da tescil yapılamayacağı şeklinde bir yaptırım değil, sadece ilgililer bakımından Kanunun md. 102/I - (a) kapsamında idari para cezasının öngörüldüğünü söylemek mümkündür¹⁶.

Ayrıca Kanunun 61. maddesinin I. fıkrasının (f) bendinde yer alan “(g) bendinde sayılanlar; diğer bentlere göre genel sağlık sigortalısı olmadıkları veya diğer bentlere göre genel sağlık sigortasından yararlanma haklarının sona erdiği tarihten itibaren bu bent kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılırlar ve Kurumca resen tescil edilirler.” hükmü de genel sağlık sigortası kapsamına dahil olmak için bildirim sadece Kurumu haberdar etmek amacıyla yapıldığını ortaya koymaktadır¹⁷.

Kanunun 60. maddesi kapsamında genel sağlık sigortalı sayılanların, bu statüleri etkileyecek bazı değişikliklerin meydana gelmesi mümkündür. Örneğin, kişinin genel sağlık sigortalılığı sona erebilir ya da maddenin herhangi bir bendi kapsamında genel sağlık sigortalı iken durum değişikliği nedeniyle başka bir bend kapsamında genel sağlık sigortalı sayılabilir¹⁸. Bu durum Kanunun 61. maddesinin III. fıkrasında dikkate alınmış ve genel sağlık sigortalısı olan kişilerin statülerinin değişmesi halinde yapılması gerekenlere yer verilmiştir. Genel sağlık sigortası kapsamında olan kişinin statüsü değiştiğinde, örneğin çalışma ilişkisi sona erip işsiz kaldığında, Kurumun bu husustan kendiliğinden bilgi sahibi olması beklenemez. O nedenle de söz konusu durum hakkında Kuruma bilgi verilmesi gerekmektedir. Statü değişikliği nedeniyle harcamaları, taşınır ve taşınmazları ile bunlardan doğan hakları da dikkate alınarak, Kurumca belirlenecek test yöntemleri ve veriler kullanılarak tespit edilecek aile içindeki geliri kişi başına düşen aylık tutarı asgari ücretin üçte birinden az olan vatandaşlar ile gelir tespiti yapılmaksızın genel sağlık sigortalılığı ya da bakmakla yükümlü olduğu kişi bulunmayan Türk vatandaşlarından 18 yaşını doldurmamış çocuk kapsamında olan kişiler, değişikliğin gerçekleştiği tarihten itibaren en geç bir ay içinde Kuruma değişiklik bildirgesi vermekle yükümlü kılınmıştır. Başvuru sonrasında Kurum tarafından yapılan değerlendirmede başvuruda bulunan kişinin yoksul kapsamına (SSGSSK md. 60/I, (c), (1)) girmediğinin belirlenmesi halinde sigortalının durumunda değişiklik olduğu tarihten başlamak üzere sigortalı, Kanunun 60. maddesinin I. fıkrasının (g) bendi kapsamında genel

¹⁵ Kabakcı, 2021: s. 438-439; Baskan, 2024: s. 38.

¹⁶ Baskan, 2024: s. 38.

¹⁷ Sözer, 2024: s. 20.

¹⁸ Aslanköylü, 2015: s. 1706.

sağlık sigortalı sayılması gerekir¹⁹. Bu durumunun yanı sıra statü değişikliği sonucunda Kanunun 60. maddesinin I. fıkrasının (g) bendi, yani diğerleri kapsamına giren kişiler de değişikliğin olduğu tarihten itibaren bir ay içinde Kuruma başvuruda bulunmalıdırlar.

Aşağıda da açıklanacağı üzere hükümde, genel sağlık sigortası giriş bildirgesi verilmemesine ilişkin idari para cezası yaptırımını öngörülmesine karşılık genel sağlık sigortalısı olan kişinin statüsünde değişiklik meydana gelmesi nedeniyle vermesi gereken değişiklik bildirgesinin verilmemesine dair herhangi bir yaptırım öngörülmemiştir. Öğretide bizim de katıldığımız bir görüşe göre, kişinin bildirimde bulunmamış olması sosyal hukuktan doğan genel sağlık sigortasından yararlanma hakkını etkilememelidir²⁰.

Kanunun 61. maddesinin V. fıkrasında, hakkında genel sağlık sigortası giriş bildirgesi verilmesi gereken kişilerin bildirelerinin süresi içinde verilmemesinin sonuçları düzenlenmiştir. Hükümde süresi içinde bildirge vermeyenler hakkında Kurum tarafından dayanağı belirtilmek suretiyle idari para cezası uygulanacağına yer verilmiştir²¹. Kanunun 102. maddesinde, Kanun md. 8/I ve md. 61 gereğince verilmesi gereken bildirelerin Kanunda belirtilen süre içinde ya da Kurumca belirlenen şekle ve us le uygun olarak verilmemesi veya Kurumca internet, elektronik veya benzeri ortamda göndermekle zorunlu tutulduğu hâlde anılan ortamda gönderilmemesi durumunda ilgililer hakkında her bir sigortalı için asgari ücret tutarında idari para cezası uygulanır denilmektedir (SSGSSK md. 102/I-a). Kanun koyucu tarafından sigortalıların kendilerini bildirme yükümlülüğünün (SSGSSK md. 8/II) yerine getirilmemesi herhangi bir yaptırıma tabi kılınmamıştır.

Kanunda genel sağlık sigortası giriş bildirgesinin içerik ve şekline ilişkin düzenlemelere yer verilmemiştir. Bu konu ile 61. maddenin uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslara ilişkin düzenlemeler Kuruma bırakılmıştır. Kurum, söz konusu hususu Genel Sağlık Sigortası Tescil, Prim ve Müstehaklık İşlemleri Yönetmeliği ile düzenlemiştir.

II. GENEL SAĞLIK SİGORTALISININ TESCİLİ

Genel sağlık sigortası Kanunun 92. maddesinden de anlaşılacağı üzere zorunlu bir sigortadır. Diğer bir anlatımla, genel sağlık sigortasına katılım zorunludur²². Bu nedenle de Sosyal Güvenlik Kurumu'nun, Kanunun 60. maddesinde genel sağlık sigortalı olduğu kabul edilen kişileri tespit edip tescil etme yükümlülüğü bulunmaktadır²³.

¹⁹ Bostancı, 2007: s. 182-183; Baskan, 2024: s. 38.

²⁰ Aslanköylü, 2015: s. 1706.

²¹ İdari para cezasına ilişkin açıklamalar için bkz., SSGSSK md.102

²² Tuncay ve diğ., 2023: s. 588.

²³ Arıcı, 2022: s. 479.

Tescil, zorunluluk ilkesi gereği kendiliğinden olabileceği gibi bildirim sonucu da olabilmektedir. Kanun koyucu, genel sağlık sigortasından yararlanılabilmesi için bir kısım grubun bildirim aranmaksızın kendiliğinden tescil edilmesini, bir kısım grubun ise tescili için başvuruda bulunulmasını öngörmüştür²⁴.

A. Bildirime Gereken Olmaksızın Kurumca Resen Tescil Edilenler

Hukukumuzda genel sağlık sigortası kapsamında yer alan zorunlu ve bağlı sigortalıların genel sağlık sigortalı olarak kabul edilmesi için Kuruma herhangi bir bildirim yapılması aranmamıştır. Bir grup sigortalı bildirmsiz olarak başka bir anlatımla Kurumca resen tescil edilmektedir. Bu bir grup sigortalıyı, Kurumun kapsamı içine giren aktif ya da pasif durumda sosyal güvenlik çatısı altında bulunan genel sağlık sigortalılar oluşturmaktadır. Söz konusu kişilerin genel sağlık sigortalı olarak tescili, bu durum için oluşturulmuş kayıtlar kullanılarak Kurumca re'sen yapılmaktadır.

1. Zorunlu ve İsteğe Bağlı Sigortalılar Bakımından Tescil

5510 sayılı Kanun md. 61/I-(a)'da, Kanununun 60. maddesinin I. fıkrasının; (a) ve (b) bentlerinde sayılanlar; yani md. 4/I-(a), 4/I-(b), 4/I-(c) kapsamında sigortalı olanlar ile isteğe bağlı sigortalı olanların, sigortalı ve isteğe bağlı sigortalı olarak tescil edildikleri tarihten itibaren genel sağlık sigortalısı olarak kabul edileceği düzenlenmiştir. Bu çerçevede ayrıca belirtmek gerekir ki, Özelleştirme Kanunu kapsamında özelleştirilen işyerlerinden diğer kamu kurum ve kuruluşlarına naklen atanan sözleşmeli ya da kapsam dışı personel nakledilmiş oldukları kamu idareleri tarafından yeniden Kuruma bildirilmelidirler. Bu bildirim, söz konusu kişinin işe başlama tarihi izleyen ikinci işgünü sonuna kadar yapılmalıdır²⁵.

5510 sayılı Kanun'un 60. maddesine ilişkin açıklamalarda da belirttiğimiz üzere kısa ve uzun vadeli (sosyal) sigorta kolları bakımından zorunlu sigortalı olarak kabul edilen kişiler, genel sağlık sigortasının kapsamına da doğrudan dahil olmaktadır²⁶. Kanun koyucu tarafından sosyal sigortalar ile genel sağlık sigortası arasında bağlantı kurularak sosyal sigortalar bakımından zorunlu sigortalı olan kişilerin zorunlu olarak genel sağlık sigortası kap-

²⁴ Okur, 2007: s.136; Bostancı, 2007: s. 203.

²⁵ 2013/11 sayılı Genelge Birinci Kısım, Dördüncü Bölüm, "4046 sayılı Kanun gereğince özelleştirilen işyerlerinden diğer kamu kurum ve kuruluşlarına naklen atanan sözleşmeli veya kapsam dışı personel nakledildikleri kamu idarelerinde işe başladıkları tarihi takip eden ikinci iş günü sonuna kadar Kuruma bildirilecektir. Örnek- 17/6/1997 tarihinde özelleştirilen işyerinden 22/11/2008 tarihinde naklen bir kamu kurumuna atanan sigortalı, 25/11/2008 tarihinde işe başlamıştır. Bu sigortalının işe giriş bildirgesinin en geç 27/11/2008 tarihine kadar Kuruma verilmesi gerekmektedir."

²⁶ Güzel ve diğ., 2021: s. 822; Okur, 2007: s. 1292; Sözer, 2023: s. 60; Sözer, 2024: s.233; Tuncay ve diğ., 2023: s. 588.

samına girdiği düzenlenmiştir. Dolayısıyla sosyal sigortalara tescili yapılan çalışanlar, genel sağlık sigortalısı olarak da tescil edilmiş sayılacaklardır. Bu kapsamda işçilerin (SSGSSK md. 4/I-(a)) ve kamu görevlilerinin (SSGSSK md. 4/I-(c)) işverenlerinin, bağımsız çalışanların (SSGSSK md. 4/I-(b)) ise sigortalı sayılmalarına esas faaliyetlerini bildirmekle yükümlü kurum ve kuruluşların ilgili mevzuat hükümlerine göre sosyal sigortalar için Sosyal Güvenlik Kurumu'na bildirimde²⁷ bulunmaları genel sağlık sigortası bakımından da tescil edilmeleri sonucunu doğuracaktır. Bu nedenle söz konusu kişilerin genel sağlık sigortalısı olarak tescil edilmeleri için herhangi bir bildirimde bulunmaları gerekmez. Başka bir anlatımla bu kişilerin bildirim yapılmaksızın genel sağlık sigortalısı olarak tescil edildikleri söylenmelidir. (SSGSSK md. 61/I-(a), GSSTİY md. 9/I-(a), SSİY md. 9/I)²⁸. Dolayısıyla bu kişilerin bildirimi, tescili ve diğer işlemler ile genel sağlık sigortası kayıtlarının tutulması ve düzeltilmesinde Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği'nin ilgili hükümleri uygulanacaktır (GSSTİY md. 9/I-(a)).

Kanunun md. 4/I-(a) bendinde sayılmamakla birlikte Kanun hükmü uyarınca bu bend kapsamında sigortalı sayılacağı belirtilen 4. maddenin II. fıkrası kapsamında olan kişiler için de genel sağlık sigortalı sayılma bakımından Kuruma herhangi bir bildirimde bulunulması gerekmemektedir (GSSTİY md. 9/I-(b)).

Bir kişi, Kanunun 60. maddesinin I. fıkrasının (a) ve (b) bendi kapsamında ise diğer bir ifade ile zorunlu ve isteğe bağlı sigortalıysa, ancak Kuruma bu sigortalılığı tescil edilmemişse genel sağlık sigortalı olarak da tescil edilmemiş olacağından bu sigortadan sunulan yardımlardan yararlanamayacaklardır²⁹. Kanun koyucunun, kişilerin sigortasız çalıştırılmasına dair gerçeği bilmesine karşı, bu kişilerin genel sağlık sigortalılığını öncelikle sosyal sigortalar bakımından tesciline bağlamış olmasıyla kişileri sigortalı olarak tescil edilmeye özendirmeyi ve sağlık harcamalarındaki düzensizliği ve suistimali önlemeyi amaçladığı söylenebilir³⁰.

2. Bağlı Sigortalılar Bakımından

5510 sayılı Kanun'un 60. maddesine ilişkin açıklamalarımızda da belirttiğimiz üzere, genel sağlık sigortalısı olan kişinin bakmakla yükümlü olduğu eşi, çocuğu, annesi ve babası (SSGSSK md. 3/I-10) bağlı sigortalı olarak genel sağlık sigortası kapsamına alınmıştır. Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından bu kişilerin ayrıca genel sağlık sigortalı olarak tescili yapılmamaktadır. Dolayısıyla bu kişilerin ayrıca bildirilmeleri söz konusu değildir. Kanunun md. 61/II'de yer alan düzenlemeye göre, Kanunun 60. maddesi gereği genel sağlık

²⁷ Çalışma ilişkilerine göre verilmesi gereken işe giriş bildireleri ve verilme sürelerine ilişkin açıklamalar için bkz., SSGSSK md. 8.

²⁸ Bkz., Bilgili, 2009: s. 2-4.

²⁹ Aslanköylü, 2015: s. 1704.

³⁰ Aslanköylü, 2015: s. 1704.

sigortalısı sayılanların çocukları, ana ya da babalarının tescil edilmiş olmalarına bakılmaksızın ve ayrı bir işleme gerek olmaksızın 18 yaşını dolduruncaya kadar genel sağlık sigortalısı veya genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi olarak sağlık hizmetlerinden ve diğer haklardan yararlandırılır. Çocuğun hangi eş üzerinden hak sahibi olacağı Kurum tarafından belirlenir. Kurum bu konuya ilişkin tarafların bildirimde bulunmasını isteyebilir (GSSTİY md. 7/III).

Kanunun md. 61/I-(b)'de yer alan hükümde, Kanunun 60. maddesinin I. fıkrasının (c) bendinde sayılanlardan; 1 numaralı alt bentte belirtilenlerin Kurumca tescil edildiği tarih itibari ile genel sağlık sigortalı sayılacağı belirtilmiştir. Bu düzenlemeden, gelir testi yapılmaksızın genel sağlık sigortalılığı ya da bakmakla yükümlü olduğu kişi bulunmayan Türk vatandaşlarından 18 yaşını doldurmamış çocukların Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından tescil edildiği tarihten itibaren sigortalı olarak kabul edileceği anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda Kanunda sosyal sigorta ile ilişki kurmaya gerek olmaksızın tüm çocukların genel sağlık sigortası kapsamına alındığını söylemek mümkündür³¹. Zira daha önce de ifade ettiğimiz üzere bağlı sigortalı konumundaki çocuklar, tescile gerek olmaksızın genel sağlık sigortalıdır. Yönetmelikte yer alan hükme göre, 18 yaşından küçük çocuğun ana ve babası ölmüş, ana ve babasının gaiplik işlemine başlanılmış veya gaipliğine karar verilmiş ise bu kişilerin varsa kanunî temsilcisi, yoksa yakınları tarafından Kuruma başvurmaları veya Kurumca bu durumun tespiti hâlinde Kanunun 60. maddesinin I. fıkrasının (c) bendinin (7) numaralı alt bendi kapsamına girdikleri tarih itibarıyla genel sağlık sigortalılığı başlatılır (GSSTİY md. 9/VI). Diğer bir ifade ile bu kişilerin sigortalılığı 2828 sayılı Kanun'a göre sosyal hizmetlerden ücretsiz yararlanma hakkı kazandıkları tarihten itibaren başlamaktadır. Kurum çocukların yararlanma hakkının devam edip etmediğini kontrol etmekle yükümlüdür (GSSTİY md. 7/4).

Yeni doğan çocuk, ana ya da babasının Kanunun 60. maddesinin I. fıkrasının (c) bendinin (1) numaralı alt bendi kapsamında tescili olması halinde gelir testi yapılmasına gerek olmaksızın Kanunun 60. maddesinin I. fıkrasının (c) bendinin (1) numaralı alt bendi kapsamında tescil edilir (GSSTİY md. 9/7).

3. Kanunun 60. Maddesinin I. Fıkrasının (c). Bendinin (1) Numaralı Alt Bendi Kapsamında Olan Kişiler (Yoksullar)

5510 sayılı Kanun'un 61. maddesinin I. fıkrasının (b) bendinde aynı Kanunun 60. maddesinin I. fıkrasının (c) bendinde sayılanlardan; (1) numaralı alt bentte belirtilenlerin Kurumca tescil edildiği tarihten itibaren genel sağlık sigortalısı sayılacağına yer verilmiştir. Hükme göre, harcamaları, taşınır ve taşınmazları ile bunlardan doğan hakları da dikkate alınarak, Kurumca belirlenecek test yöntemleri ve veriler kullanılarak tespit edilecek aile içindeki

³¹ Sözer, 2024: s. 233.

geliri kişi başına düşen aylık tutarı asgari ücretin üçte birinden az olan vatandaşlar ile gelir tespiti yapılmaksızın genel sağlık sigortalılığı ya da bakmakla yükümlü olduğu kişi bulunmayan Türk vatandaşlarından 18 yaşını doldurmamış çocukların Kurum tarafından tescil edildikleri tarihten itibaren genel sağlık sigortasından sunulan edimlerden yararlanması mümkün hale gelecektir.

Söz konusu düzenlemeden anlaşılacağı üzere herhangi bir sosyal güvencesi olmayan, genel sağlık sigortalısı ya da genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi konumunda olmayanlar ile bu konumları sona eren kişiler, belirtilen statülere geldikleri tarih itibarıyla Kurum tarafından resen tescil edileceklerdir. Bu kişiler, Kurumun uygulaması olan Sağlık Provizyon Aktivasyon Sisteminde (SPAS) “kapsam dışı” statüsüne düşerler ve otomatikman Kanunun 60. maddesinin 1. fıkrasının (g) bendi statüsünde genel sağlık sigortası kapsamına alınırlar³². Resen tescil edilen bu kişilere, Kurum tarafından gelir testlerini yaptırmak üzere 1 ay içinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı’na başvurmaları gerektiğine dair posta gönderilir³³.

4. Sosyal Tanzim Aylığı Alanlar

1005 sayılı İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre şeref aylığı alanlar, 3292 sayılı Vatani Hizmet Tertibi Aylıklarının Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre aylık alanlar, 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre aylık alanlar, Harp malullüğü aylığı alanlar bu aylıklara hak kazandıkları tarihten itibaren ayrıca bir bildirim gerek kalmaksızın genel sağlık sigortalı olarak tescil edilmiş sayılmaktadırlar (GSSTİY md. 9/II-(a)).

5. 5774 Sayılı Başarılı Sporculara Aylık Bağlanması ile Devlet Sporcusu Unvanı Verilmesi Hakkında Kanuna Göre Aylık Alanlar

5510 sayılı Kanun’un 61. maddesinin I. fıkrasının 2. bendinde, Kanunun 60. maddesinin I. fıkrasının (c) bendinde sayılanlardan 10 numaralı alt bendinde sayılan kişilerin aylığa hak kazandıkları tarihten itibaren genel sağlık sigortalısı sayılacağı ve GSSTİY md. 9/II-(a)’da bu kişilerin aylığa hak kazandıkları tarihten itibaren tıpkı yukarıda belirttiğimiz sosyal tanzim aylığı alanlar gibi genel sağlık sigortalı sayılmaları için ayrıca bir bildirim gerek olmadığı hüküm altına alınmıştır³⁴.

Kanunun 60. maddesine ilişkin açıklamalarda da belirttiğimiz üzere her ne kadar maddenin I. fıkrasının (c) bendinin alt bendi olan (10) numaralı bendinde 11/10/1983 tarihli ve 2913 sayılı Dünya Olimpiyat ve Avrupa Şampiyon-

³² Elma, 2022: s. 581.

³³ Elma, 2022: s. 581.

³⁴ Sözer, 2024: s. 236.

luğu Kazanmış Sporculara ve Bunların Ailelerine Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre aylık alan kişilerin genel sağlık sigortası kapsamında olduğu belirtilmişse de söz konusu kanun yürürlükten kaldırılarak yerine 5774 Sayılı Başarılı Sporculara Aylık Bağlanması ile Devlet Sporcusu Unvanı Verilmesi Hakkında Kanuna yürürlüğe konulmuştur³⁵.

6. Sosyal Sigorta Gelir ve Aylığı Alanlar Bakımından

Kanununun 61. maddesinde yer alan düzenleme gereğince, Sosyal Güvenlik Kurumu'ndan iş kazası ve meslek hastalıkları, maluliyet, yaşlılık ve ölüm sigortası dallarından asli ya da bağlı sigortalı olarak gelir ve aylık alan kişiler, gelir veya aylıktan yararlanmaya başladıkları tarihten itibaren genel sağlık sigortalısı sayılırlar ve ayrıca bir bildirim gerekliliğinin tescil edilmiş olurlar (SSGSSK md. 61/I-(e), GSSTİY md. 9/II-(b)). Bu kişilerin 5510 sayılı Kanun'a ya da bu Kanundan önceki kanunlara göre gelir ve aylığa hak kazanmış olmaları genel sağlık sigortalılığının başlangıcı ve tescilin bildirimli ya da bildirimsiz olması bakımından herhangi bir önem arz etmemektedir. Zira Kanununun 61. maddesinde, söz konusu hususun Kanununun 60. maddesinin 1. fıkrasının (f) bendi kapsamında olan genel sağlık sigortalılar bakımından kabul edildiği ifade edilmiştir. İlgili bendde de daha önce açıkladığımız üzere 5510 sayılı Kanun'a veya bu Kanundan önce yürürlükte bulunan sosyal güvenlik kanunlarına göre gelir veya aylık alan kişiler yer almaktadır³⁶.

7. Diğerleri (Varsıl) Kapsamında Olan Kişilerin Bildirimi

5510 sayılı Kanun'un 60. maddesinin I. fıkrasının (g) bendinden önceki bentler dışında kalan ve başka bir ülkede sağlık sigortasından yararlanma hakkı bulunmayan vatandaşlar, diğer bentlere göre genel sağlık sigortalısı olmadıkları veya diğer bentlere göre genel sağlık sigortasından yararlanma haklarının sona erdiği tarihten itibaren bu bent kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılırlar ve Kurum tarafından resen tescil edilirler (SSGSSK md. 61/I-(f))³⁷. Genel sağlık sigortasının kapsamına dair düzenlemelerin yer aldığı 60. maddeye ilişkin açıklamalarda belirtildiği üzere, maddede yer alan düzenlemelerden herhangi biri (çalışan, sosyal koruma altında olma, işsizlik

³⁵ Detaylı bilgi için bkz., SSGSSK md. 60, III., B., 4., h.

³⁶ Detaylı bilgi için bkz., SSGSSK md. 60, III., B., 7.

³⁷ 6111 sayılı Kanun'un 35. maddesi ile yapılan değişiklikten önce 5510 sayılı Kanun'un md. 61/I-(f) bendinde md. 60/I-(g) bendinde sayılanların, diğer bentlere göre genel sağlık sigortalısı olmadıkları tarihten itibaren genel sağlık sigortalısı sayılacağı ve bu tarihten itibaren 1 ay içinde verecekleri genel sağlık sigortası giriş bildirgesi ile tescil edileceği, ancak 60. maddenin 1. fıkrasının (a) bendi kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılanların zorunlu sigortalılıkları sona erdiği tarihten itibaren 10 gün sonra md. 60/I-(g) bendi kapsamında sigortalı sayılacağı düzenlenmişti. 6111 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonucunda 60/I-(g) bendinde sayılanların resen tescil edileceği belirtildiğinden artık maddede belirtilen sigortalıların genel sağlık sigortası giriş bildirgesi verme yükümlülüğü kaldırılmıştır. Bkz., Ocak, 2011: s. 2355.

edimine hak kazanma....) kapsamına girmeyen kişiler ya başlangıçtan itibaren ya da sonradan diğerleri konumunda olabilirler (SSGSSK md. 60/I-(g))³⁸.

Başlangıçtan itibaren diğerleri kapsamında olanlar, bu statüye girdikleri tarihten itibaren genel sağlık sigortalı sayılmakta ve Kurumca resen tescil edilmektedirler (SSGSSK md. 61/I-(f)). GSSTİY md. 9/III'de, “...*(g) bendinde sayılanlar ise diğer fıkra ya da bentlere göre genel sağlık sigortalısı olmadıkları veya diğer fıkra ya da bentlere göre genel sağlık sigortasından yararlanma haklarının sona erdiği tarihten itibaren bu bent kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılırlar. Bu kapsamda sayılanlardan gelir testine başvuranların genel sağlık sigortası tescil işlemleri, gelir testi sonucuna göre 60 ıncı maddenin birinci fıkrasının (c) bendinin (1) numaralı alt bendi veya (g) bendi kapsamında güncellenir. Tescil usul ve esasları, 28/12/2011 tarihli ve 28156 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Genel Sağlık Sigortası Kapsamında Gelir Tespiti, Tescil ve İzleme Sürecine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümleri de dikkate alınarak Kurumca belirlenir.*” denilmektedir. Kurum gelir testi işlemleri sonrası belirlenen gelir düzeyini dikkate alarak tescil yapmaktadır. Kanun koyucu, 5510 sayılı Kanun md. 60/I-(g) kapsamındakilerin genel sağlık sigortalısı niteliğinin, söz konusu bendin koşullarının oluştuğu anda kendiliğinden kazanıldığını açık bir şekilde ortaya koymuştur³⁹.

Başlangıçta Kanunun md. 60/I-(g) bendi dışında genel sağlık sigortalı olup statüsünde meydana gelen değişiklik sonucu md. 60/I-(g) bendi kapsamına giren kişiler, değişikliğin meydana geldiği tarihten itibaren en geç bir ay içinde Kuruma başvurmalıdır.

Genel Sağlık Sigortası Kapsamında Gelir Tespiti, Tescil ve İzleme Sürecine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği’nin 4. maddesinin 1. fıkrasında, “*Genel sağlık sigortalısı ya da genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi statüsünde olmayanlar ile genel sağlık sigortalılığı ya da genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi statüsü sona eren kişiler, SGK tarafından re’sen tescil edilir. Bu kişiler için, gelir testleri sonuçlandırılıncaya kadar 5510 sayılı Kanunun 82 nci maddesine göre belirlenen prime esas günlük kazanç alt sınırının otuz günlük tutarı prime esas asgarî kazanç tutarı olarak esas alınarak primleri tahakkuk ettirilir. Ayrıca, gelir tespitini yaptırmak üzere bir ay içinde vakıflara başvurması gerektiği SGK tarafından re’sen tescil edilen kişilere bildirilir*” denilmektedir. Düzenleme gereği, resen genel sağlık sigortası kapsamına alınan ve hakkında prim tahakkuk ettirilen bir kişi, sağlık hizmetlerine erişim hakkı için prim tahakkuk ettirilmesinin bireyin iradesine tabi olması gerektiği iddiası ile bu ve yönetmeliğin bazı hükümlerinin (GSSTİY md. 10/I ve III, md. 11/II, md. 14/I, md. 15/II) iptali istenmiştir. Bu talep Danıştay 15. Hukuk Dairesi tarafından incelenmiş ve talep hukuka uygun bulunmamıştır. Daire, asli veya bağıli sigortalı olmayan kişilerin Kurum tara-

³⁸ Detaylı bilgi için bkz., SSGSSK md. 60., III., B., 8.

³⁹ Başkan, 2024: s. 37.

findan resen genel sağlık sigortası kapsamına alınmasına ilişkin Genel Sağlık Sigortası Kapsamında Gelir Tespiti, Tescil ve İzleme Sürecine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği'nin 4. maddesinin I. fıkrasındaki hükmün, 5510 sayılı Kanun'un 60. maddesinin I. fıkrasının (g) bendi ve 82. maddesinin 4. fıkrası doğrultusunda düzenlendiği anlaşıldığından hukuka aykırılık bulunmamıştır. Daire, iptali istenen diğer hükümleri de 5510 sayılı Kanun'a uygun bulmuştur. Sonuç olarak Daire, iptali istenen hükümlerin 5510 sayılı Kanun'un belirli maddelerinin uygulanmasına yönelik düzenlemeler içerdiği ve Anayasa'ya, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ve hukuka uygun olduğu gerekçesi ile davayı reddetmiştir⁴⁰. Bu karara karşı temyiz yoluna başvurulmuş ve Danıştay Dava Daireleri Kurulu tarafından karar onanmıştır⁴¹.

II. Bildirime Dayalı Tescil

Bazı grup genel sağlık sigortalıların bu sigortadan sunulan yardımlardan yararlanabilmesi için işverenlerinin, ilgili meslek kuruluşlarının, resmi makamların ve kendilerinin belirli statüye girdikleri tarihten itibaren bir ay içinde Kuruma başvurmaları gerekmektedir.

1. Uluslararası Koruma Başvurusu veya Statüsü Sahibi ve Vatansız Olarak Tanınan Kişiler

5510 sayılı Kanun'un 61. maddesinin I. fıkrasının (b) bendinde yer alan düzenlemeye göre, uluslararası koruma başvurusu veya statüsü sahibi ve vatansız olarak tanınan kişiler, uluslararası koruma başvurusu yaptıkları veya uluslararası koruma statüsü aldıkları veya vatansız kişi sayıldıkları, korunma, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden ücretsiz yararlanmaya başladıkları tarihten itibaren genel sağlık sigortalısı sayılırlar ve ilgili kurumlarca kapsama alındıkları tarihten itibaren bir ay içinde Sosyal Güvenlik Kurumu'na bildirilmelidirler. Hükümde yer alan ilgili kurum İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü'dür (GSSTİY md. 9/IV-(a)). Bu kişiler ve yanlarında aile fertleri ayrı ayrı bildirim tabidir. Bu kişiler, söz konusu konumlarından çıkarıldığında genel sağlık sigortalılıkları da son bulacaktır⁴².

2. 2022 Sayılı Kanun Hükümlerine Göre Aylık Alan Kişiler

2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre sosyal yardım alacakları olan muhtaç yaşlı ve engelliler, aylığa hak kazandıkları tarih itibarıyla sigortalı sayılırlar. Bu kişiler kendilerine aylık bağlayan Kurum olan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından Sosyal Güvenlik Kurumu'na bildirilerek tescil edilirler (GSSTİY md. 9/IV-(b)).

⁴⁰ D15HD 23.10.2018 E. 2017/531 K. 2018/7148.

⁴¹ DİDDK 01.10.2020 E. 2019/1700 K. 2020/1677.

⁴² Sözer, 2024: s. 237.

3. İşsizlik, Esnaf Ahilik Sandığı ve Kısa Çalışma Ödeneğinden Yararlananlar Bakımından

5510 sayılı Kanun'da yer alan hükme göre işsizlik, Esnaf Ahilik Sandığı veya kısa çalışma ödeneğinden yararlananlar bu ödeneklerden yararlanmaya başladıkları tarihten itibaren genel sağlık sigortalısı sayılır ve Türkiye İş Kurumu tarafından işsizlik veya Esnaf Ahilik Sandığı ödeneğinin bağlandığı tarihten itibaren bir ay içinde Kuruma bildirilir (SSGSSK md. 61/I-(d), GSSTİY md. 9/V-(b)). Bu düzenlemeden anlaşılacağı üzere, belirtilen ödeneklerden yararlanan kişiler yararlanmaya başladıkları tarihten itibaren genel sağlık sigortalı sayılmalarına karşı tescil edilmeleri için söz konusu durum, Sosyal Güvenlik Kurumu'na bir ay içinde bildirilmelidir. Zira bu kişilerden kimlerin ne zamandan itibaren ilgili ödeneklerden yararlanacağını bilmesi mümkün olmadığından Kurumun haberdar edilmesi gerekmektedir. Bildirim ilgili kişiler tarafından değil de ödenekleri ödeyen Türkiye İş Kurumu tarafından yapılmalıdır.

Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği md. 122/Te göre işsizlik, Esnaf Ahilik Sandığı veya kısa çalışma ödeneğinden yararlananlara ilişkin yapılması gereken bildirim ve diğer işlemlerinin ne şekilde olacağı Türkiye İş Kurumu ile Sosyal Güvenlik Kurumu arasında yapılacak olan protokolle belirlenir.

5510 sayılı Kanun'un geçici 13. maddesinde iş kaybı tazminatı alanlar genel sağlık sigortalısı sayılmıştır. İş kaybı tazminatı alanlar Türkiye İş Kurumu tarafından ilk iş kaybı tazminatının ödendiği tarihi takip eden ay sonu itibarıyla, kendilerine ilişkin primlerin aktarıldığı anda sigortalı bildirim ve tescili yapılmış sayılır (SSGSSK geçici md. 13/III).

4. Avukatlık Stajı Yapanlar Bakımından

5510 sayılı Kanun'un 60. maddesine ilişkin açıklamalarımızda da belirttiğimiz üzere hukuk fakülteleri mezunları avukatlık stajı yaparken genel sağlık sigortası kapsamında yer almaktadır. Bu kişiler her ne kadar staja başladıkları andan itibaren genel sağlık sigortalı olarak kabul edilse de resen genel sağlık sigortalı olarak tescilleri söz konusu değildir. Zira duruma ilişkin Sosyal Güvenlik Kurumu'na bilgi verilmezse Kurumun kimlerin stajyer olduğundan haberi olamayacağından resen tescil de yapması mümkün olmamaktadır. Bu kişilerin staj işlemleri Türkiye Barolar Birliği nezdinde yürütülmektedir (SSGSSK md. 61/VII, GSSTİY md. 9/IX). Bu nedenle de stajyerlerin giriş bildirgesinin Sosyal Güvenlik Kurumu'na, Türkiye Barolar Birliği tarafından verilmelidir. Türkiye Barolar Birliği stajyerlerin staja başladıkları tarihten itibaren bir ay içinde Kuruma genel sağlık sigortası giriş bildirgesi vermelidir. Stajyerlerin genel sağlık sigortalılığı sadece staj süresi ile sınırlıdır.

5. Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Memur Adayları Bakımından

5510 sayılı Kanun'un 60. maddesinin X. fıkrasında, 4769 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Personeli Eğitim Merkezleri Kanunu kapsamına

göre hizmet öncesi eğitime alınanların, eğitim gördükleri süre içinde genel sağlık sigortalı sayılacağı düzenlenmiştir. İlgili yönetmelikte bu kişilerin bir ay içinde Adalet Bakanlığı tarafından Sosyal Güvenlik Kurumu'na bildirimleri gerektiği ve ayrıca eğitime başladıkları tarihten itibaren genel sağlık sigortalısı olarak kabul edilecekleri düzenlenmiştir (GSSTİY md. 9/XI).

6. Hakkında Koruyucu Tedbir Kararı Verilen Kişiler

5510 sayılı Kanun'un 60. maddesinin IX. fıkrasında 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun hükümlerine göre hakkında koruyucu tedbir kararı verilen kişilerden genel sağlık sigortalısı olmayan ve genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi kapsamına da girmeyen veya genel sağlık sigortası kapsamında olup sağlık yardımlarından yararlanamayanların, bu hâllerin devamı süresince gelir tespiti yapılmaksızın maddenin I. fıkrasının (c) bendinin (1) numaralı alt bendi kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılacağı düzenlenmiştir. Bu kişilerin ne şekilde genel sağlık sigortalısı olarak tescil edileceğine ilişkin Kanunun 61. maddesinde düzenleme olmamasına karşı konu ilgili yönetmelikte düzenlenmiştir. Söz konusu hükümde, *"Kanunun 60 ıncı maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında sayılanlar, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından Kuruma bildirilir. Bu kişilerin Kanunun 60 ıncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin (1) numaralı alt bendi kapsamındaki genel sağlık sigortası tescilleri, koruyucu tedbir kararı verildiği ya da sağlık yardımlarından yararlanma haklarının sona erdiği tarih itibarıyla yapılır (GSSTİY md. 9/X)"* denilmektedir. Maddede yer alan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, şu an Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığıdır.

7. Yabancı Uyruklu Öğrenciler

5510 sayılı Kanun'un 60. maddesindeki düzenlemeye göre ülkemizde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrenciler ilk kayıt tarihinden itibaren üç ay içinde talepte bulunmaları hâlinde genel sağlık sigortalı olurlar. Bu kişilerden öğrenci olmayan yabancıların genel sağlık sigortalısı olarak kabul edilmeleri için aranan karşılıklılık ve Türkiye'de bir yıllık ikamet koşulu aranmamaktadır (SSGSSK md. 60/VII). Bu öğrenciler dilekçeyle Sosyal Güvenlik Kurumu'na müracaat etmelidirler. Müracaatta bulunan öğrencilerin talep tarihini takip eden günden itibaren genel sağlık sigortalılığı başlatılır ve öğrenimleri süresince genel sağlık sigortalılıkları devam eder (SSGSSK md. 61/VI)⁴³. İlk kayıt tarihinden itibaren üç ay içinde talepte bulunmayan kişiler hakkında öğrenim süreleri boyunca genel sağlık sigortası hükümleri uygu-

⁴³ Kişilerin ilk kayıt tarihinden itibaren öğrenim gördükleri okulların buldukları yerdeki sosyal güvenlik il müdürlüğüne/merkezlerine yazılı olarak başvurmaları gerekmektedir. Kurum yapılan talepleri yıllık olarak değerlendirmektedir. Bkz., Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından Yükseköğretim Kurumu Başkanlığı'na iletilen 16.09.2014 tarihli 95474873/100-02 sayılı *"Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Genel Sağlık Sigortalılığı"* konulu yazı.

lanmamaktadır (SSGSSK md.61/VI)⁴⁴. 18 yaşından küçük olan öğrencilerin genel sağlık sigortası bildirim velisi/vasisi ya da Türkiye'ye getiren kurum/kuruluşlarca yerine getirilebilir (GSSTİY md. 9/VIII).

Bu öğrencilerin genel sağlık sigortalılığı talep tarihini takip eden günden itibaren başlatılmaktadır (SSGSSK md. 61/VI, GSSTİY md. 9/VIII). Öğrenci, öğrenim süresi boyunca genel sağlık sigortasından yararlanmaya devam eder. 5510 sayılı Kanun'da belirtilen nedenlerden biri gerçekleştiğinde öğrencinin genel sağlık sigortalılığı sona erer (SSGSSK md.61/6). Genel sağlık sigortalılığının bildirim yükümlülüğünün de olduğu gibi prim ödeme yükümlüsü de öğrencidir (SSGSSK md. 60/VII, md. 61/VI).

Uluslararası Öğrenciler Değerlendirme Kurulu kararı ile burslandırılan uluslararası öğrencilerin bildirimleri ise Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı veya Uluslararası Öğrenciler Değerlendirme Kurulu tarafından görevlendirilen kurum tarafından yapılır. Bunların genel sağlık sigortalılıkları bu Kanunda belirtilen nedenlerle sona erer (SSGSSK md. 61/VI).

8. Askeri Görevliler

5510 sayılı Kanun'un 61. maddesinin 7. fıkrasına göre, er ve erbaşlar ile yedek subay ve yedek astsubay öğrencileri ve adaylarının genel sağlık sigortası bildirim ilgili kamu idaresi tarafından yapılmalıdır (SSGSSK md. 61/VII, GSSTİY md. 9/XVII). Bu bildirimde, askerlik şubesi tarafından yapılan askere sevk tarihi esas alınır.

Askeri öğrenci adayları ile Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi öğrenci adaylarının genel sağlık sigortası bildirim, intibak başlangıç eğitimine başladıkları tarih itibarıyla ilgili kamu idaresi tarafından yapılmalıdır (SSGSSK md. 61/VII, GSSTİY md. 9/XVII).

Devre kaybeden askerî öğrenciler ve Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi öğrencilerinin genel sağlık sigortası bildirim devre kaybının başladığı tarih itibarıyla ilgili kamu idaresi tarafından yapılmalıdır (SSGSSK md. 61/VII, GSSTİY md. 9/XVII).

Kanununun 60. maddesinin 13. fıkrası gereğince Uluslararası Askeri Eğitim İşbirliği Anlaşmaları kapsamında Türkiye'de eğitim ve öğretim gören yabancı uyruklu misafir askerî personel ile bakmakla yükümlü oldukları aile fertlerinden söz konusu anlaşmada sağlık hizmeti giderleri, kabul eden devlet tarafından karşılanacağı hüküm altına alınanlar genel sağlık sigortalı olarak kabul edilmektedir ve bu kişilerin genel sağlık sigortası bildirim personelin eğitim ve öğretime başladığı tarih itibarıyla ilgili kamu idaresi tarafından yapılır (SSGSSK md. 61/7). Aynı şekilde Uluslararası Eğitim İşbirliği Anlaş-

⁴⁴ SSGSSK md. 61/6'da 21.05.2023 tarihinde 6468 sayılı Kanun ile değişiklik yapılmadan önce genel sağlık sigortalılığına ilişkin bildirim kayıt olunan üniversite tarafından ve bir ay içinde yapılması gerekmekteydi.

maları kapsamında Türkiye’de Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ile Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Başkanlığı’nda eğitim ve öğretim gören yabancı uyruklu misafir personel ile bakmakla yükümlü oldukları aile fertlerinden, söz konusu anlaşmada sağlık hizmeti giderleri, kabul eden devlet tarafından karşılanacağı hüküm altına alınanlar genel sağlık sigortalı sayılmakta ve bu sigortaya ilişkin bildirim, personelin eğitim ve öğretime başladığı tarih itibarıyla ilgili kamu idaresi tarafından yapılmaktadır (SSGSSK md. 61/VII, GSSTİY md. 9/XVII).

9. Köy Korucuları

Köy korucuları ile geçici köy korucuları valiliğin önerisi üzerine İçişleri Bakanlığı’nca görevlendirilirler. Bu nedenle de 5510 sayılı Kanun’un ek 15. maddesinde güvenlik korucusu olarak göreve başlayanlar ile görevleri sona erenlerin işe giriş ve işten ayrılış bildirelerinin çalışmaya başladıkları tarihinden itibaren bir ay içinde ilgili valiliklerce verileceği düzenlenmiştir.

III. GENEL SAĞLIK SİGORTALILIĞIN SONA ERMESİ

Genel sağlık sigortası zorunlu bir sigorta olduğu için başlangıcı gibi sona ermesi de 5510 sayılı Kanun’da açıkça düzenlenmiştir. Kanunun 92. maddesinin III. fıkrasında, genel olarak sigortalılığın ne zaman sona ereceğine yer verilmiştir. Bu hükümde sigortalılığın, bu Kanunda sayılan sigortalı sayılma şartlarının kaybedilmesi veya ölüm halinde sona ereceğine yer verilmiştir. Bu hallerin dışında Kanunun 61. maddesinin IV. fıkrasında, özel olarak belirtilen durumlarda da genel sağlık sigortalılığı sona erecektir (GSSTİY md. 10). Bu hüküm, asli sigortalıların genel sağlık sigortalılığının sona ermesine ilişkindir. Kanunda asli ve bağlı sigortalıların genel sağlık sigortalılığının sona ermesi ayrı ayrı hüküm altına alınmıştır. Söz konusu husus, bağlı sigortalılar bakımından Kanunun 67. maddesinin II. fıkrasında düzenlenmiştir⁴⁵.

Kanundaki düzenlemeler dikkate alındığında Türk vatandaşları için ölüm ve ikametgâhını Türkiye dışına aldıklarında ya da Kanunda yer alan genel sağlık sigortalısı sayılmayanların arasına girdiklerinde genel sağlık sigortalılıklarının sona ereceği söylenmelidir. Bunun dışında gerçekleşen durumlarda genel sağlık sigortalılığı bu sigortadan sunulan sağlık yardımlarından faydalanma yönü itibari ile sona ermektedir⁴⁶.

Kanunun 61. maddesinin IV. fıkrasında, genel sağlık sigortalılığın sona ermesi iki koşula bağlanmıştır. Yukarıda 60. maddeye ilişkin açıklamalarda da

⁴⁵ SSGSSK md. 67/2 “...genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi kapsamından çıkanların genel sağlık sigortalısı olduğu tarihten itibaren otuz gün içinde sağlık hizmetlerinden yararlanabilmesi için bu maddenin birinci fıkrasının (a) bendindeki prim ödeme gün sayısı aranmaz.” Kanun koyucu bu düzenleme sonrası geride kalanlar için özel koruyucu bazı hükümler getirmiştir. Bu konuya ilişkin detaylı açıklamalar için bkz., Sözer, 2024: s. 248 ve SSGSSK md. 67’ye.

⁴⁶ Arıcı, 2022: s. 482.

belirtildiği üzere bir kişinin genel sağlık sigortası kapsamına girebilmesi için öncelikli şart yerleşim yerinin Türkiye olmasıdır. Bu şart kaybedildiği tarihten itibaren kişinin genel sağlık sigortalılığı sona erecektir. Diğer bir ifade ile sigortalının ikametgâhını yurt dışına nakletmesi durumunda genel sağlık sigortalılığı son bulacaktır⁴⁷. Bu uygulama için kişinin yerleşim adresini Adres Kayıt Sisteminde yurt dışı olarak beyan etmesi gerekir⁴⁸. Bu durumun yanı sıra hükümde, Kanununun 60. maddesinin III. fıkrası gereği genel sağlık sigortası kapsamı dışına çıkılan tarihten itibaren de genel sağlık sigortalılığın sona bulacağına yer verilmiştir. Başka bir ifade ile genel sağlık sigortalı olan kişi, genel sağlık sigortalısı sayılmayanlar konumuna girdiğinde genel sağlık sigortalılığı sona erecektir⁴⁹. Örneğin, genel sağlık sigortası kapsamında olan bir kişinin TBMM'ne üye olarak seçilmesi durumunda genel sağlık sigortası ile olan ilişkisi sona erecektir⁵⁰.

Genel Sağlık Sigortası Tescil, Prim ve Müstehaklık İşlemleri Yönetmeliği'nin 10. maddesinde genel sağlık sigortalılığının ve bakmakla yükümlü olduğu kişi statüsünün sona ermesi ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir.

Sosyal sigorta aylık ve gelir hakkı olanlar ikametgâhlarını yurt dışına taşıdıklarında her ne kadar kendilerinin artık genel sağlık sigortalılıkları devam etmiyor olsa da bu kişilerin Türkiye'de ikamet eden bakmakla yükümlü olduğu kişilerin genel sağlık sigortalılıkları devam eder (GSSTİY md. 10/I).

İşçi ve kamu görevlisi konumunda sigortalı olup genel sağlık sigortası kapsamında olan kişilerin çalışma ilişkileri son bulduğunda genel sağlık sigortalılıkları da sona erer. Ancak bu kişiler, zorunlu sigortalılıkların sona erdiği tarihten itibaren belirli bir süre daha sağlık hizmetlerinden yararlanmaktadır (SSGSSK md. 67/IV; GSSTİY md. 16/XVI)⁵¹. Örneğin işçi olması nedeniyle Kanununun md. 4/1-(a) bendi kapsamındaki zorunlu sigortalı olan kişi, işsiz kalırsa zorunlu sigortalılığı ve dolayısıyla da genel sağlık sigortalılıkları sona erecektir. Ancak bu kişi, yeni konumuna uygun olarak tekrar genel sağlık sigortalı olabilecektir⁵².

Çalışma ilişkisi dışında başka bir nedenle genel sağlık sigortası konumunda olan aşağıda sayılan kişilerin genel sağlık sigortalı olarak kabul edilmesini sağlayan statüleri değiştiğinde genel sağlık sigortalılıkları da sona erecektir⁵³.

⁴⁷ Sözer, 2023: s. 68. Türk vatandaşları ikametgâhları Türkiye'de olduğu süre boyunca ülke dışında geçici olarak bulunmaları genel sağlık sigortalılıklarını sona erdirmez. Bkz., Aslanköylü, 2015: s. 1706; Arıcı, 2022: s. 478.

⁴⁸ Sözer, 2024: s. 246.

⁴⁹ Sözer, 2024: s. 247.

⁵⁰ Şakar, 2012: s. 25; Sözer, 2024: s. 247.

⁵¹ Ocak, 2010: s. 1094-1097; Bilgili, 2009: s. 4, 5, 7, 8; Sözer, 2023: s. 68; Sözer, 2024: s. 247.

⁵² Sözer, 2023: s. 68.

⁵³ GSSTİY md. 10, Ayrıca bkz., Sözer, 2024: s. 247; Korkusuz-Uğur, 2018: s. 174-175; Sümer-Kayırgan, 2023: s. 811.

- Uluslararası koruma başvurusu veya statüsü sahibi ve vatansız olarak tanınan kişiler bu statüsünü kaybettikleri tarihten,
- 2022 sayılı 65 Yaşını aylığı alan kişilerin bu aylığa hak kazanma haklarını kaybettikleri tarihten,
- Şeref aylığı alan kişilerin bu aylığı alma haklarını kaybettikleri tarihten,
- Vatani Hizmet Tertibi Aylıklarının Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre aylık alan kişilerin aylık alma haklarını kaybettikleri tarihten,
- Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre aylık alan kişilerin aylık alma haklarını kaybettikleri tarihten,
- Harp malullüğü aylığı alanların aylık alma haklarını kaybettikleri tarihten,
- Terörle Mücadele Kanunu kapsamında aylık alan kişilerin aylık alma haklarını kaybettikleri tarihten,
- Köy koruculuğu ve geçici köy koruculuğu aylığı alanların görevlerinin sona ermesi nedeniyle aylık alma haklarını kaybettikleri tarihten
- Dünya Olimpiyat ve Avrupa Şampiyonluğu Kazanmış Sporculara ve Bunların Ailelerine Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre aylık alan kişiler bu aylığa hak kazanma koşullarını yitirdikleri tarihten,
- 2828 sayılı Kanun'a göre sunulmuş olan koruma, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden ücretsiz yararlanma hakkının kaybedildiği veya anne ve babasız çocukların 18 yaşını doldurdıkları tarihten,
- Karşılıklılık esasına da dikkate alınmak koşuluyla, oturma izni almış yabancı ülke vatandaşlarından yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında sigortalı olmayan kişilerden Türkiye'de oturma izinleri sona erdiği veya yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında sigortalı oldukları tarihten,
- İşsizlik ödeneği ve ilgili kanunlar gereği kısa çalışma ödeneğinden ve Esnaf ve Ahilik Sandığı ödeneğinden yararlanan kişilerin bu ödenekleri kesildiği tarihten,
- 4046 sayılı Kanun kapsamında iş kaybı tazminatı alanların bu tazminatlarının ödenmesinin bittiği tarihten,
- 5510 sayılı Kanun veya bu Kanundan önce yürürlükte olan sosyal güvenlik kanunlarına göre gelir veya aylık alan kişilerin gelir ve aylık alma haklarını kaybettikleri tarihten,

itibaren tabi oldukları bend kapsamında genel sağlık sigortalılıkları sona erer (GSSTİY md. 10/VI-(b) vd.).

4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun'un 21. maddesi kapsamında iş kaybı tazminatı alanların iş kaybı tazminatı ödemesinin sona

erdiği tarihten itibaren tabi oldukları bent kapsamındaki genel sağlık sigortalılıkları da son bulacaktır. (GSSTİY md. 10/VIII).

Meslekî Eğitim Kanunu'nda belirtilen aday çırak, çırak olarak meslekî eğitim gören öğrencilerden genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi durumunda olmayanların genel sağlık sigortalılığı; meslekî eğitiminin sona erdiği, meslek liselerinde okumakta iken veya yükseköğrenimleri sırasında staja tabi tutulan öğrencilerden genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi durumunda olmayanların genel sağlık sigortalılığı; stajın sona erdiği, Yükseköğretim Kanunu'nun 46. maddesine tabi olarak kısmi zamanlı çalıştırılan öğrencilerden aylık prime esas kazanç tutarı, 5510 sayılı Kanun'un 82. maddesine göre belirlenen günlük prime esas kazanç alt sınırının otuz katından fazla olmayanlardan genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi durumunda olmayanların, kısmi zamanlı çalışmasının sona erdiği, Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen meslek edindirme, geliştirme ve değiştirme eğitimine katılan kursiyerlerden genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi durumunda olmayanların genel sağlık sigortalılığı kursun sona erdiği, tarih itibarıyla sona erer. Ayrıca bu kişilerin genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi oldukları veya başka bir kapsamda genel sağlık sigortalısı sayıldıkları tarihten itibaren bu bentler kapsamındaki genel sağlık sigortalılıkları son bulur. Ancak genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi olmakla birlikte herhangi bir nedenle sağlık müstehaklık onayı alamaması sonucu bu kapsamda genel sağlık sigortalısı sayılmış olan kişilerin sigortalılıkları, meslekî eğitiminin/stajın/kısmi zamanlı çalışmasının/kursun sona erdiği veya başka bir kapsamda genel sağlık sigortalısı sayıldıkları tarihten itibaren sona erer (GSSTİY md. 10/IX).

Avukatlık stajı yapmakta olanların bu fıkra kapsamındaki genel sağlık sigortalılıkları; staj süresinin sona erdiği, başka bir kapsamda genel sağlık sigortalısı sayıldıkları veya bakmakla yükümlü olunan kişi kapsamına girdikleri tarihten itibaren son bulur (GSSTİY md. 10/XI).

Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Personeli Eğitim Merkezleri Kanunu kapsamına göre hizmet öncesi eğitime alınanların eğitimleri sona erdiği tarihten itibaren genel sağlık sigortalılıkları son bulur (GSSTİY md. 10/XIII).

Askerlik hizmetlerini er ve erbaş olarak yapmakta olanların terhis tarihinde; yedek subay öğrencileri ve adaylarının yedek subay nasip tarihinde; askeri öğrenci adayları ile Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi öğrenci adaylarının ise yemin ettikleri tarihte, Uluslararası Askerî Eğitim İşbirliği Anlaşmaları kapsamında Türkiye'de eğitim ve öğretim gören yabancı uyruklu misafir askeri personel ile bakmakla yükümlü oldukları aile fertleri ve Uluslararası Eğitim İşbirliği Anlaşmaları kapsamında Türkiye'de Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ile Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Başkanlığında eğitim ve öğretim gören yabancı uyruklu misafir personel ile

bakmakla yükümlü oldukları aile fertlerinin ise eğitimin sona erdiği tarihte, bu kapsamdaki genel sağlık sigortalılıkları da sona erer (GSSTİY md. 10/XV).

ASGP
AKADEMİK SOSYAL GÜVENLİK PLATFORMU